

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för ABM

Hur har järnbruksarkiv förtecknats?

En studie i att jämföra olika bruksarkivs innehållsförteckningar och arkivförteckningar.

Erik Ander

Kandidatuppsats, 10 poäng ht-06

Handledare: Johanna Widenberg
ISSN 1651-6087

Uppsats i Arkivvetenskap nr: 23

Innehåll

Innehåll	1
Inledning	3
Forskningsöversikt	4
Syfte	5
Definitioner	6
Disposition	7
Metod och källmaterial	8
Undersökning	9
Forsmarks bruksarkiv	9
Bakgrund.....	9
Förteckningen över Forsmarks bruk	10
Sammanfattning över Forsmarks bruksarkiv	12
Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv	13
Bakgrund.....	13
Förteckningarna över Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv	14
Sammanfattning över Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv	18
Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv	19
Bakgrund.....	19
Förteckningarna över Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv	20
Sammanfattning över Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv	22
Österby bruksarkiv	22
Bakgrund.....	22
Förteckningen över Österby bruksarkiv.....	23
Sammanfattning över Österby bruksarkiv	26
Analys	28
Innehållsförteckningar	28
Bruksarkivens förhållande till arkivteorin	31
Sammanfattning över analys	32
Sammanfattning	34
Källor och litteratur	36
Otryckta källor	36
Landsarkivet i Uppsala	36
Övriga otryckta källor	36
Litteratur	36
Bilagor	38
Tabell 1- Forsmarks bruksarkiv	38
Tabell 2- Karlholms bruksarkiv	43
Tabell 3- Karlholms AB:s arkiv.....	45
Tabell 4- Vattholma bruksarkiv	48

Tabell 5- Vattholma bruks AB:s arkiv	50
Tabell 6- Österby bruksarkiv	50

Inledning

Under 1600-talet grundades de flesta järnbruk i Sverige. Deras verksamhet omfattade inte bara produktion av järn utan också verksamheter runt omkring som jordbruk, skogsbruk samt i viss mån sjöfart. Tidigare har ämnesområdet järnbruk studerats framförallt i ett historiskt perspektiv som varit mycket omfattande med en inriktning på järnbrukens produktion. Arkiven i sig är även fascinerande på grund av sitt omfång, sin detaljrikedom och att de upprättats såsom enskilda arkiv, och inte som till exempel myndighetsarkiv.

Ämnesvalet har sin grund i, att studera arkivens innehållsförteckningar och få en preciserad bild över hur arkivförteckningen och har utförts och vad de resulterat i. Centralt i denna undersökning är att utifrån innehållsförteckningar men även arkivförteckningar få en bild av hur olika bruksarkiv är förtecknade samt mängden handlingar och deras relation till varandra. Det är också intressant att se vilka olika modeller av innehållsförteckningar som länkas samman med arkivförteckningen och vilken roll den berömda proveniensprincipen har haft.

De bruk som valts ut på grund av sina olikartade arkiv är: Forsmark, Karlholm, Vattholma och Österby. Samtliga är bruk i Uppland och numera inte verksamma. Dessa är tillsammans med bland annat Gimo bruksarkiv de mest omfattande bland uppländska bruk och ingår inte i andra bruksarkiv som mindre bruk vanligtvis gör. Anledningen till att dessa uppländska bruk är intressanta är deras olika typer av innehållsförteckningar, deras geografiska spridning i landskapet samt deras större organisatoriska omvälvningar. Detta gör att de kan anses som tillräckliga för att kunna bedriva vetenskaplig forskning omkring.

Undersökningen ämnar se närmare på arkivhistoriken, innehållsförteckningarna och arkivförteckningarna som källmaterial. Denna undersökning har även teoretiska utgångspunkter från framförallt arkivteorin, såsom Smedberg, med dennes begrepp omkring arkivbildning med förtecknande av arkiv i centrum. Därigenom kan uppsatsen anses vara arkivteoretisk, det vill säga hur arkivhandlingar skall indelas, med en särskild

inriktning på förtecknande. Motiveringen till val av uppsatsämne uppkom för att se om innehållsförteckningarna ger en bild av hur den ursprungliga ordningen kan ha sett ut eller om arkivet i fråga omordnats genom en helt ny förteckningsplan.

Forskningsöversikt

Den tidigare forskningen som behandlas i denna uppsats tar sin utgångspunkt i arkivhistorik, innehållsförteckningar, arkivförteckningar samt i artiklar som behandlat de aktuella arkiven som skall undersökas.

Bernt Douhans bok med titeln *Bruk i Uppland Skrifter från Dannemora bergslag* används i denna uppsats som komplement till arkivhistorik, innehållsförteckningar och arkivförteckningar. Denna skrift behandlar vad bruksarkiven innehåller samt kort om brukens historia.¹

Karlholms bruk, Karlholms AB och Österby bruksarkiv har exempelvis förtecknats av Erik Lindblad. Han har även skrivit en artikel i tidskriften *Bergslagsarkiv* där en redogörelse finns för hur förtecknandet har gått till, vad som finns i arkivet och vilken status handlingarna befinner sig i.² Lindblad diskuterar inte ingående vilka olika typer av förteckningsplaner som använts utan det viktigaste syftet med artikeln är att redogöra för hur arkiven ser ut rent fysiskt och vilka olika typer av handlingar de innehåller.³

När det gäller bruksarkiv rent generellt och framförallt Österby och Karlholm har forskaren Kersti Ullenhag skrivit en intressant artikel i Landsarkivet i Uppsalas jubileumsbok. Det hon behandlar är framförallt det historiska skeendet och de handlingar som finns i dessa båda arkiv samt hur verksamheten såg ut vid bruken.⁴ I den ägnas inte särskilt mycket åt hur olika innehållsförteckningar eller arkivförteckningar ser ut. Arkivens fysiska status behandlas inte heller ingående. Det primära i Ullenhags artikel är verksamheten och vad handlingarna innehåller.⁵

Vidare kommer olika forskningsarbeten att användas som tar sin utgångspunkt i hur arkiv ordnas och förtecknas. Den som är särskilt framträdande är Staffan Smedberg med sin artikel *Att ordna och förteckna*

---

¹ Douhan, Bernt, *Bruk i Uppland, Skrifter från Dannemora bergslag 1*, Uppsala 1990.

² Lindblad, Erik, "Österby och Karlholm – en bruksanvisning" *Bergslagsarkiv Historia och kulturhistoria* 11, Uppsala 1999.

³ Lindblad, 1999.

⁴ Ullenhag, Kersti, "Bruksarkiv i ekonomisk- historisk forskning" *Akter och iakttagelser Landsarkivet i Uppsala 100 år*, Uppsala 2003.

⁵ Ullenhag, 2003, s. 120.

arkiv. Artikeln behandlar grunderna i att ordna och förteckna samt de olika innehållsförteckningar som används. Utgångspunkten i artikeln är det allmänna arkivsystemet som dock inte alltid kan användas då enskilda arkiv förtecknas, som exempelvis gårds- och företagsarkiv. Orsaken till att de är förtecknade på ett annat sätt är att arkiven inte har uppkommit ur någon statlig eller kommunal förvaltning. Det finns inte heller några reglementen rörande de enskilda arkiven. Reglementen innebär bland annat föreskrifter om hur ett arkiv bör förtecknas. Smedbergs resonemang omkring företagsarkiv nämner att handlingarna i arkiven mer eller mindre är ordnade med det allmänna arkivsystemet som förebild. Detta är emellertid något som inte följts till fullo.⁶

Rörande personliga arkiv, som bruksarkiv är en del av, diskuteras i denna undersökning en artikel skriven av Martin Grass. Denna artikel behandlar de problem som kan dyka upp när det gäller att få ordning bland handlingarna i ett personarkiv som kan ha mycket olikartade mönster.⁷ Trots att denna artikel behandlar personarkiv finns där intressanta aspekter rörande enskilda arkiv.

Ytterligare en skrift som är relevant för denna undersökning är Jan Appelquists bok *Arkivvård en handbok* som diskuterar arkiv ur ett praktiskt perspektiv. Den beskriver hur man arkiverar, bevarar och vårdar. Skriften behandlar också arkivens funktion gentemot forskarna. Appelquist beskriver även arkivinstitutionernas uppbyggnad i Sverige.⁸

Utifrån vad den tidigare forskningen i korthet har behandlat inom detta område känns frågeställningen för denna uppsats relevant genom att den avser att ge fördjupad kunskap om hur äldre företagsarkiv arkiverats. Insyn i arkiveringen av stora löpande serier av räkenskaper är här centralt. Denna typ av undersökning har utifrån den tidigare forskningen inte utförts tidigare ur det perspektiv som åsyftas i denna uppsats.

Syfte

Syftet i denna undersökning är att se närmare på hur olika bruksarkiv skiljer sig åt och vad de har gemensamt när det gäller bruksarkivens innehållsförteckningar och arkivförteckningar. Studien avser att ytterligare komplettera de uppgifter som redan finns vad gäller nedanstående bruksarkiv.

---

⁶ Smedberg, Staffan, *Att ordna och förteckna arkiv*, 7 uppl., Saltsjö-Boo 2005, s. 36.

⁷ Grass, Martin, "Principer för ordnande och förtecknande av personarkiv Exemplet Hjalmar Branting" Arkiv samhälle och forskning, Stockholm 1989.

⁸ Appelquist, Jan, *Arkivvård en handbok*, 2 uppl., Stockholm 2000.

Grundläggande är innehållsförteckningen som använts vid förtecknandet för att få en överblick över arkivet. I vissa fall har handlingarna arkiverats efter relationen till varandra. Det är den inbördes relationen som är det mest centrala. De bruk som är relevanta i denna undersökning har förtecknats efter olika typer av innehållsförteckningar. Det allmänna arkivsystemet har följts i en del fall medan andra använt ursprungsordningen. Vissa har förtecknat handlingarna i större kronologiska serier, andra mer indelade i flertalet underavdelningar. Därigenom fås en intressant bild av hur arkiven har blivit förtecknade och därför är följande frågeställning relevant.

Vilken bild framkommer utifrån brukens innehållsförteckningar och arkivförteckningar av vad arkiven har gemensamt och vilka olikheter som finns, i en jämförande studie?

Det kan uppfattas som att enbart en frågeställning gör att undersökningen förefaller vara relativt enkel. Orsaken därtill är att uppsatsen måste avgränsas därför att brukens arkiv är mycket omfattande samtidigt som innehållsförteckningarna är komplicerade.

Definitioner

Bruk är ett begrepp som innebär en industriell anläggning med produktion av olika produkter utifrån järnmalm. Huvuddelen av materialet i bruksarkiven består av räkenskaper och korrespondens. Sammanställd redovisning av brukets verksamheter finns i *kapital- eller huvudböckerna* med konton som löper årsvis för varje verksamhet. *Avräkningsböckerna* som nämns nedan användes för de parter som hade ekonomiska avtal med bruket, som exempelvis privatpersoner eller företag. *Journalerna* behandlar produktionen och utbetalningar.⁹

Begreppet *det allmänna arkivsystemet* används i uppsatsen som en plan för att förteckna arkiv. Enligt Staffan Smedberg ser den ut på följande sätt med respektive innehåll under varje huvudavdelning: A- protokoll och föredragninglistor, B- utgående handlingar, C- diaries, D- liggare och register, E- inkomna handlingar, F- handlingar ordnade efter ämne, G- räkenskaper och Ö- övriga handlingar. Dessa huvudavdelningar som utgår från 1991 års plan skrivs alltid med versaler. Åren 1961 och 1979 tillkom ytterligare huvudavdelningar. Dessa är H- statistik, J- kartor och ritningar, K- fotografier

---

⁹ Ullenhag, 2003, s. 113, se även nedan.

samt Z- sammanställning av upptagningar. Dessa används inte längre men förekommer i äldre arkivförteckningar. Det allmänna arkivskemat är framförallt till för statliga myndigheter och tillkom 1903 för deras räkning.¹⁰

Arkivhistoriken innebär en redogörelse för arkivbildarens historia och verksamhet samt i denna uppsats hur ägandestrukturen har sett ut och hur denna påverkat arkivbildningen. *Innehållsförteckningen* är en redogörelse över vilka serier och typer av handlingar som ingår i arkivet och redovisas innan själva arkivförteckningen. En innehållsförteckning som är välgjord gör att det är enkelt att söka bland arkivets handlingar. I *arkivförteckningen* redovisas slutligen serierna med volymer ända ned på detaljnivå. *Förteckningsplan* är en modell som används vid förtecknandet av ett arkiv, exempelvis det allmänna arkivskemat eller handlingarna ordnade efter ämne.

Huvudavdelning är den övergripande rubriken och nivån över seriesignum. Under denna finns samma typ av handlingar förtecknade. *Seriesignum* innebär oftast den bokstav, exempelvis D12 som skrivs framför seriens rubrik. *Serien* är slutligen en redovisning över volymer som innehåller samma typ av handlingar, exempelvis protokoll, i kronologisk ordning. Arkivets *fysiska status* innebär hur mycket av arkivets handlingar som är skadade och vilka som lånas ut till forskare.

För enkelhetens skull har romerska siffror ersatts av arabiska i denna undersökning.

Begreppet förteckningsplan används när det gäller Vattholma bruksarkiv och Vattholma bruks AB:s arkiv. Denna har ersatts av den korrekta benämningen innehållsförteckning i denna uppsats.¹¹

Disposition

Inledningen i denna uppsats behandlar problemet och vad undersökningen syftar till samt hur metoden är utformad för att kunna nå de eftersökta resultaten. Den efterföljande delen behandlar bruken med bakgrund och historik, innehållsförteckning och slutligen sammanfattning över varje bruk. Analysen är en sammanställning över brukens innehållsförteckningar och den tidigare forskningen inom området. Sammanfattningen behandlar sedan frågeställning och syfte på nytt och resultatet av undersökningen presenteras

---

¹⁰ Smedberg, 2005, s. 19.

¹¹ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala jämför Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, Landsarkivet i Uppsala.

kort. Den sista delen är bilagor där tabeller över brukens innehållsförteckningar finns. Dessa kompletterar och förklarar texten.

Metod och källmaterial

Källmaterialet som används i denna undersökning är som nämnts ovan arkivhistorik, innehållsförteckningar, arkivförteckningar samt för analys av källmaterialet den tidigare forskningslitteraturen inom området.

Anledningen till valet av källmaterial för denna undersökning är att den uppvisar intressanta olikheter och är ett material som är omfattande och därför har en god grund att bedriva forskning omkring. Självklart kunde andra typer av arkiv ha valts ut såsom exempelvis föreningsarkiv för denna undersökning men bruksarkiven är omfattande och väl sammansatta samtidigt som det finns förankrad forskning om dem. Bruksarkiven är även avgränsade genom att de anses som avslutade arkiv eftersom brukens verksamhet nedlagts och att arkiven därför inte växer längre genom tillförsel av nytt material. Metoden består i att se på innehållsförteckningar och arkivförteckningar för att se vilka typer av handlingar som finns i arkiven. Innehållsförteckningarna kommer i slutet av uppsatsen att åskådliggöras i ett antal tabeller som komplement till texten. I dessa tabeller över innehållsförteckningarna kommer det även att finnas ett antal uppgifter som tillförts från själva arkivförteckningarna såsom volymantal, tidsintervaller samt anmärkningar. Anledningen till att tillföra uppgifter från arkivförteckningen till innehållsförteckningen är att på så sätt få en djupare sökfunktion in i arkivet.

Metoder med andra inriktningar kan också användas för att kunna jämföra företagsarkiv med olika verksamheter, exempelvis ett pappersbruk med en fabrik som tillverkar livsmedel. Möjlighet till jämförelse mellan olika arkiv, till exempel ett företagsarkiv och ett privat arkiv skulle även det kunna bli intressant.

Undersökning

Forsmarks bruksarkiv ¹²

Bakgrund

Forsmarks bruk anlades 1570 som ett bruk under kronan av befallningsmannen Lars Hansson. ¹³ Forsmarks bruk tillhörde de uppländska bruk som fick sin malm från Dannemoragruvorna. Arkivets serier och delar, som behandlar de olika ingående egendomarna sträcker sig nästan lika långt tillbaka i tiden och följer strukturen, som satts upp av dem som varit ägare till bruket. Utöver Forsmarks bruk finns också flera andra arkiv förtecknade här, som har en annan proveniens men som ändå är förknippade med Forsmarks bruk, till exempel Forsmarks borgerliga kommun 1862–1923. Ägarstrukturen har varit mycket varierande, men i huvudsak kan två linjer skönjas. Bruket ägdes av ätten de Besche och dess arvingar från 1650-talet fram till 1737, och från 1782 av ätten af Ugglas. Ägarstrukturen är inte avgörande, men är viktig då den i viss mån inverkar på arkivet, genom att en del personliga arkivhandlingar har lagts tillsammans med bruksarkivet. ¹⁴

Arkivet levererades till landsarkivet i Uppsala 1970 av familjen af Ugglas, ägarna till Forsmark. Handlingar fram till 1932 levererades och det totala omfånget uppgår till ca 100 hyllmeter och ca 600 kartor. I avtalet ingick att arkivet skulle vara en egen enhet. Den tid som handlingarna spänner över skiftar väldigt mycket. Huvuddelen av arkivet är inbundna räkenskaper, såsom kapitalböcker, avräkningsböcker och journaler, vilka sträcker sig från mitten av 1700-talet till mitten av 1900-talet. Från åren omkring 1885 när bruket övergick till att bli aktiebolag, kom en kraftig utvidgning av bokföringen med

---

¹² Se bilagor, tabell 1, Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Samtliga uppgifter är nedtecknade av Ekelund.

¹³ Douhan, 1990, s. 79.

¹⁴ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning och innehållsförteckning.

nya typer av handlingar, såsom huvudböcker. I slutet av 1800-talet lades produktionen av järn ner och allt mer började satsas på trävaror och kemisk-teknisk industri, som fortgick fram till 1932 då den nedlades.¹⁵

Ordnanande och förtecknande av arkivet har gjorts av arkivarien Kurt Ekelund. Genomgående har Ekelund utifrån vad som anges i arkivbeskrivningen, innehållsförteckningen och arkivförteckningen använt sig av det allmänna arkivsystemet. Detta har genomförts konsekvent och detaljerat med flertalet serier under varje huvudavdelning. Eftersom denne enligt arkivbeskrivningens utfärdande ifrån det att arkivet levererades, haft tre år till förfogande mellan 1970 och 1973 har resultatet blivit väldigt bra och genomarbetat.¹⁶

Arkivets fysiska status är relativt god men en del av arkivets handlingar är så skadade att de inte kan tas fram för forskning samt en omfattande mängd volymer som inte kan utlånas förrän konservering har genomförts. Denna åtgärd torde nu vara genomförd. Detta är något som Kurt Ekelund beskriver och kommenterar mycket ingående som ett problem vid förtecknandet. Han motiverar också varför vissa handlingsslag skall arkivläggas under samma huvudavdelning. Anledningen är att den inre proveniensen bland räkenskaperna måste bevaras.¹⁷

Förteckningen över Forsmarks bruk

Den noggranna förteckningen som utförts av Kurt Ekelund vid landsarkivet i Uppsala har ett flertal serier under respektive huvudavdelning. Såsom exempel kan anföras huvudavdelning A som behandlar *protokoll* och som har tre serier innehållande *bolagsstämmoprotokoll med bilagor*, *styrelseprotokoll med bilagor* samt *årsberättelser*.¹⁸

Rent generellt innehåller arkivförteckningarna omfattande uppgifter i anmärkningskolumnerna där det lagts ner arbete på att beskriva vad volymerna innehåller, särskilt *ämnesordnade handlingar* under huvudavdelning F.¹⁹ För

---

¹⁵ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

¹⁶ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning jämför innehållsförteckning.

¹⁷ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning jämför innehållsförteckning.

¹⁸ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, huvudavdelning A.

¹⁹ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, huvudavdelning F.

vissa handlingar gäller landsarkivariens tillstånd vid utlåning, detta gäller till exempel Ludvig af Ugglas privata kopiebok.²⁰

I anmärkningskolumnerna finns även uppgifter om handlingarnas fysiska status samt fakta om vilka olika format handlingarna har: band, häfte, kapsel et cetera. Kronologiska uppgifter över tidsintervaller finns också med, inte bara angivelse av år, utan också uppgifter om datum. När det gäller serien över verkstads- och materialböcker så har den mycket dålig fysisk status.²¹

Serie F3 som behandlar *handlingar rörande egendom* finns samtliga ingående egendom förtecknade i alfabetisk ordning. Vidare finns räkenskaper för de olika ingående egendomarna i Forsmarks bruk. Dessa är: Forsbols masugn, Johannisfors, Männäis bruk, Berkinge egendom, Gräsö egendom, Gräsö ångsåg, Söderby gård, Lövstaholm, Almare stäket och Snesslingeberg.²²

Även noggranna anvisningar angående hänvisningar mellan serier finns också, till exempel *kassaböckerna* som börjar i serie G3 men som fortsätter i serie G5aa och som övergår i serie G5ab.²³

I slutet av innehållsförteckningen i serierna G19–G21 finns handlingar över Forsmarks bruksägare som behandlar deras räkenskaper. De ägare som ingår under denna del är Samuel af Ugglas, Ludvig af Ugglas samt slutligen Gustaf af Ugglas. I huvudavdelning H finns statistiska sammanställningar utifrån tidigare räkenskaper för att få en bild av verksamheten och utvecklingen av produktionen.²⁴

Kartor och ritningar finns förtecknade för sig under huvudavdelning J. Dessa är förtecknade i alfabetisk ordning och behandlar brukets ingående egendom. Detaljerade uppgifter finns i anmärkningskolumnen över vad kartorna föreställer, deras fysiska status samt vilken typ av råmaterial som använts vid upprättandet av dessa. I serien J2a där bevakningskartorna är förtecknade finns uppgifter över vilken skala som dessa har, exempelvis 1:4000. Under serien J5a som behandlar byggnadsritningar finns detaljerad information om hur konstruktionerna ser ut.²⁵

Huvudavdelning K behandlar äldre material, de så kallade *pergamentsbrev*. Där finns uppgifter om varifrån dessa har inkommit till

---

²⁰ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie B3: 1, 22/1970.

²¹ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie D4a.

²² Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie F3.

²³ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie G3, G5aa, G5ab.

²⁴ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, huvudavdelning G, serie G19–G21 och huvudavdelning H.

²⁵ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, huvudavdelning J.

bruksarkivet. Denna huvudavdelning och dess handlingar har tidigare ingått i serie F3, *handlingar rörande egendomar* varifrån hänvisningar finns.²⁶

Skadade handlingar finns under huvudavdelning L. Detta är material som är så skadat att det inte kunnat åtgärdas. Handlingar från både Forsmark, Männäis och Dannemora från åren 1775–1850 finns förtecknade i denna huvudavdelning. Huvudavdelning M behandlar föremål. Här finns en läderpärm och två sigill förtecknade. Handlingar som är viktiga för att förstå brukets historia och som använts vid arkivbildningen.²⁷

Under serierna Ö1–4 är *handlingar med annan proveniens*, det vill säga ursprung, förtecknade. I dessa serier finns uppgifter över vilken information handlingarna har samt i vilket fysiskt skick dessa är. Politiska och andliga församlingar samt myndighets och föreningsakter finns förtecknade i dessa serier. De har en annan proveniens, men är sammankopplade med verksamheten i Forsmark.²⁸

I de bilagor som följer arkivförteckningen finns äldre oförtecknat material redovisat. I dessa volymer förekommer blandade typer av handlingar av framförallt ekonomisk art. Slutligen finns där kartor över Sverige och dess landskap samt brukets ingående egendomar. Dessa har vid tidpunkten för förtecknandet ännu inte förtecknats in.²⁹

Sammanfattning över Forsmarks bruksarkiv

Arkivförteckningen och innehållsförteckningen visar ett arkiv med både bredd och djup. Arkivet är indelat i flertalet serier. Genom arkivet framträder bilden av en vitt förgrenad verksamhet. Problem som uppkommit vid förtecknandet har framförallt legat vid arkivets fysiska status och i bildandet av arkivets serier. Arkiv relaterade till Forsmark men av annan proveniens (ursprung) har också varit en viktig del av förteckningsarbetet då dessa varit nödvändiga för förståelsen av verksamheten i Forsmark.

---

²⁶ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, huvudavdelning K jämför serie F3.

²⁷ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, huvudavdelning L och M.

²⁸ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie Ö1–4.

²⁹ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se bilagor.

Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv ³⁰

Bakgrund

Karlholms bruk anlades 1728 efter rysshärjningarna 1719 som ägde rum utmed bland annat Upplandskusten. Karlholm fick liksom Forsmark sin malm från Dannemora gruvorna. Masugnsdriften fortsatte fram till 1834 då den ersattes av tackjärn från Utansjö bruk i Ångermanland. År 1880 övergick produktionen från det äldre vallonsmidet till lancashiresmide och samtidigt ersattes vattenkraften delvis av ångkraft. Precis som är fallet med Forsmarks bruk började man med träindustri vid 1900-talets början. Släkten De Geer sålde bruket 1917 efter att ha ägt det i nästan två hundra år. Järnbruket lades ner 1931 men sågverket fortsatte sin verksamhet till 1936. Bolaget Karlholms AB köpte upp verksamheten 1937 och började där tillverka produkter av träfiber. Kooperativa förbundet som var en av delägarna i Karlholms AB blev 1943 ensam ägare. ³¹

Arkiven har förtecknats av Erik Lindblad hösten 1997. Karlholms bruksarkiv ULA/12185 kom in till landsarkivet i Uppsala 1995 tillsammans med Karlholms AB:s arkiv ULA/12378. Trots att de är två skilda arkiv beskrivs de under samma rubriker i denna uppsats på grund av sin samhörighet. Karlholms bruksarkiv spänner mellan åren 1691–1938 och Karlholms AB mellan 1937–1985. Arkiven har överlämnats från Västlands hembygdsförening. När det gäller de förteckningsplaner som har använts så har bruket enbart förtecknats i kronologisk ordning. Totalt består Karlholms bruksarkiv av 35 hyllmeter. Indelningen som Lindblad har använt sig av är två serier: serie A1 som behandlar bruksböcker och serie B1 där övrigt material arkiverats. Definitionen bruksböcker avser alla typer av räkenskapsmaterial som synes vara relaterade till varandra. I innehållsförteckningen finns förutom de typer av handlingar som är arkiverade i landsarkivet i Uppsala även de handlingar som kvarligger i Korsnäs AB:s arkiv i Lövsta bruk. Arkivets fysiska status ser relativt god ut men en del av volymerna har efter vattenskador fått

---

³⁰ Se bilagor, tabell 2, Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Samtliga uppgifter är Lindblads förutom i serie B1 där uppgifterna är från arkivförteckningen. I serie A1 har uppgifter över antalet volymer inte kunnat läggas till på grund av arkivförteckningens komplicerade struktur. Se bilagor, tabell 3, Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Uppgifter som lagts till från arkivförteckningen är volymantal samt tidsintervall.

³¹ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

mögel och varit tvungna att saneras. Det totala antalet sanerade volymer uppgår till 180 stycken.³²

Förteckningsplaner förefaller inte vara något som diskuterats ingående i arkivbeskrivningen. Lindblad nämner här den gemensamma pagineringen (sidnumreringen) för räkenskapshandlingarna under serie A1, men nämner inte mer detaljerat anledningen till varför de har sorterats in enligt innehållsförteckningen. Lindblad redogör inte för vilka handlingar som gallrats ut utan nämner bara kort att det rör sig om material av modernare slag.³³

Karlholms AB ULA/12378 som av Lindblad betecknas som en egen arkivbildare består av 14,5 hyllmeter handlingar som sträcker sig mellan åren 1937–1985. Karlholms AB:s arkiv har förtecknats enligt det allmänna arkivskemat. I materialet finns en del luckor framförallt när det gäller handlingar såsom bruksböcker och korrespondens. Det material som har ansetts skadat har sanerats. De skadade handlingarna uppgår till 40 volymer.³⁴

Karlholms AB startade verksamheten 1938 med tillverkning av träfiberskivor. Under 1960-talet hade företaget blivit ledande i Europa i produktionen av denna produkt. Samtidigt ökade exporten kraftigt och den togs om hand av exportkontoret som var förlagt till Stockholm. På grund av den dåliga ekonomiska utvecklingen i slutet av 1960-talet så inköptes Katrinefors AB i Mariestad från Svenska tändsticks AB av KF och verksamheten sammanslogs med Karlholms AB. Senare under mitten av 1970-talet blev Karlholms AB en del av Fiskebykoncernen som ägdes av KF. Karlholms AB lämnade över verksamheten den 28/7 1980 till ett företag inom Swedish Match, Eurowand Licens AB (omändrat till Karlit AB). Detta innebär att Karlholms AB från denna tid enbart kom att syssla med fastighetsförvaltning, som var en del av företagens verksamhet sedan tidigare.³⁵

Förteckningarna över Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv

Innehållsförteckningen över Karlholms bruk är omfattande och innefattar till största delen räkenskaper. Denna är indelad i ett antal olika delar där serie A1 är den första. I denna serie finns alla typer av räkenskaper och dessa har en relation till varandra. Serien är i band men även andra format förekommer, till exempel kapsel. Flera luckor finns i denna serie, exempel som kan lyftas fram

---

³² Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning jämför Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, se arkivbeskrivning.

³³ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

³⁴ Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

³⁵ Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se historiken.

är en bruksbok från 1765. Frågan är hur Lindblad kommit fram till varför vissa typer av handlingar saknas. Antagligen har han använt sig av det mönster som kan ses utifrån arkivhandlingarnas struktur. Precis innan innehållsförteckningen nämns också att serie A1 saknar sökingång och att den som beställer fram material måste söka efter ämnet genom seriens anmärkningskolumn.³⁶

Arkivförteckningen för Karlholms bruk skiljer sig markant ifrån det föregående, Forsmarks bruk. Lindblad har utgått ifrån den gemensamma pagineringen (sidnumreringen) vad gäller Karlholms bruksarkiv och dess handlingar. Ekelund som förtecknat Forsmarks bruksarkiv har påbörjat förtecknandet utifrån en förteckningsplan som har sin utgångspunkt i det allmänna arkivskemat.³⁷

Handlingarna i serie A1 följer från 1730-talet strukturen med bruksboken först, sedan kommer journalen till räkenskaperna och slutligen dagsverksboken för Karlholms bruk. Avräkningsböckerna uppkommer för Karlholms bruk år 1768 och ser ut att ta bruksböckernas plats. Från 1760-talet och framåt kommer avräkningsbok, journal till räkenskaperna och dagsverksbok för Karlholms bruk i följd. Avräkningsböckerna synes i sammanhanget vara sammanställningar över de två andra typerna av handlingar: journal till räkenskaperna och bruksboken, när det gäller verksamheten vid bruket. I början av 1800-talet ökar bokföringen avsevärt. Olika typer av handlingar tillkommer såsom materialböcker 1800. Kassaboken tillkommer 1811 och inventarieböcker 1822 samt Dagsverksbok för Holmsångers gård 1826. Dessa handlingar är oerhört viktiga för att förstå den ekonomiska verksamheten.³⁸

I innehållsförteckningen, serie A1 finns även angivet luckor när det gäller vissa typer av handlingar, såsom exempel kan anföras avlöningsböckerna 1909–1933 där det finns en lucka mellan 1928–1931.³⁹

Material från brukets ingående egendomar finns även insorterat under serie A1 *Bruksböcker*, till exempel: dagsverksbok för åren 1826–1906 som behandlar Holmsångers gård.⁴⁰

---

³⁶ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning, innehållsförteckning och arkivförteckning, serie A1, se exempelvis bruksbok.

³⁷ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning och arkivförteckning jämför Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning och arkivförteckning.

³⁸ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1.

³⁹ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1, se avräkningsbok.

⁴⁰ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1, se dagsverksbok för Holmsångers gård.

I innehållsförteckningen finns även hänvisningar till sådant som saknas, men som finns på andra arkivinstitutioner än landsarkivet i Uppsala, till exempel en kapitalbok från 1863 som förvaras i arkivet i Lövsta. Fler hänvisningar till vad som finns i andra arkiv förekommer också i innehållsförteckningen. De flesta av dessa handlingar är sådana som har med brukets ekonomi att göra.⁴¹

Likheten med Forsmarks bruksarkivförteckning är att båda innehåller omfattande information i anmärkningskolumnerna. Dock har Karlholm mer kortfattade kommentarer då detta arkiv i princip enbart innehåller räkenskaper.⁴²

Frammot slutet av 1870-talet och under 1880-talet börjar olika typer av handlingar åter att öka i omfattning. Ett exempel på detta kan vara en förplägningskladd för åren 1876–1915 med lucka för åren 1896–1898. Ytterligare material tillkommer med exempelvis magasinlistor för 1873–1891 samt en sågningsjournal som omfattar åren 1877–1934. Både magasinlistorna och sågningsjournalerna har diverse luckor. Utöver dessa båda tillkommer även en så kallad kol kladd för 1879–1905.⁴³

Central information angående bokföringen finns i kapitalböcker för åren 1860–1908. En del volymer av kapitalböckerna är förvarade i arkivet i Leufsta. Ytterligare handlingar tillkommer såsom dagsverkskladdar 1904–1914 med lucka 1909, memorial 1903–1942 och järn- och smidesjournal 1883–1927. Avlöningslistor tillkommer 1909–1936 med luckor 1932–1933.⁴⁴

Omkring 1910 börjar bokföringen också gälla mjölkproduktionen i Karlholm med dess underlydande egendomar. År 1921 ändrar innehållsförteckningen återigen karaktär. Debet- och kreditjournal för åren 1921–1923 tillkommer som nya typer av handlingar. I innehållsförteckningen uppkommer 1924 handlingar som bland annat har med hamnen att göra nämligen försäljnings- och skeppningsjournal för åren 1924–1931.⁴⁵

Utöver den utveckling när det gäller räkenskapshandlingar som har angivits ovan angående serie A1, är att den även är fylld med handlingar som

---

⁴¹ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

⁴² Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning jämför Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning.

⁴³ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1, se förplägningskladd, kolkladd, magasinlista och sågningsjournal.

⁴⁴ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1, se kapitalbok, kassabok, dagsverkskladd, memorial, järn- och smidesjournal och avlöningslistor.

⁴⁵ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1, se mjölkbok vid Karlholms bruk, mjölkjournal vid Karlholm, mjölkbok vid Holmsånger, mjölkjournal vid Holmsånger, mjölklista vid Finnerånger, debet- och kreditjournal, försäljnings- och skeppningsjournal.

sammanfattar verksamheten inom vissa tidsintervall, som exempel kan nämnas en inköpsjournal för åren 1924–1936.⁴⁶

Serie B1 behandlar *övrigt material* och innehåller handlingar som haft viktig juridisk betydelse för verksamheten. Den innehåller avtal angående både interna angelägenheter och med utomstående aktörer, hamnen med dess planläggning och kommunikationer samt sågverket med dess inköp och framförallt konstruktioner. Övriga volymer i denna serie behandlar framförallt verifikationer, cirkulär och privata handlingar som de olika ägarna till Karlholm haft.⁴⁷

Som tillägg i innehållsförteckningen finns kronologiskt förtecknat de handlingar rörande Karlholms bruk som förvaras hos andra arkivinstitutioner. De flesta handlingar finns i Korsnäs AB: s arkiv i Lövstabruk och är av ekonomisk art. Materialet i denna serie är framförallt äldre och spänner mellan åren 1725–1870.⁴⁸

I en separat arkivförteckning för Karlholms bruk finns *kartor och ritningar* förtecknade. De innehåller framförallt ritningar över sågverket och dess ingående konstruktioner. Den beskriver också hamnen med ritningar över fartyg, bostäder och brukskontor med omfattande förslag till plan över bostadsområden, men också konkreta ritningar över enskilda bostäder. Lindblad har här även angett årtal rörande kartor och ritningar i stort, vilken skala dessa är i samt på vilken rulle de befinner sig i på kart- och bildavdelningen. Kartbeskrivning rörande sågverk och bostäder finns när det gäller det interna läget och hur olika byggnader är placerade i förhållande till varandra på ritningarna.⁴⁹

Karlholms AB är precis som nämnts ovan förtecknat enligt det allmänna arkivskemat, vilket är en helt annan förteckningsplan. De stora övergripande huvudavdelningarna innefattar A *Protokoll*, B *utgående handlingar*, C *Diarier* som inte finns men som ändå är med i innehållsförteckningen som en egen huvudavdelning, D *register och liggare*, E *inkomna handlingar*, F *ämnesordnade handlingar*, G *räkenskaper*, J *kartor och ritningar* som är förtecknande i en separat huvudavdelning precis som är fallet med exempelvis

---

⁴⁶ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1, se inköpsjournal.

⁴⁷ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie B1.

⁴⁸ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

⁴⁹ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se separat förteckning, kartor och ritningar (denna redovisas inte i bilagor på grund av utrymmesbrist och svårighet att överföra informationen i tabellform).

Karlholms bruksarkiv, K *fotografier och filmer samt bandupptagningar* och slutligen huvudavdelning Ö som behandlar *övriga handlingar*.⁵⁰

Inom vissa av de huvudavdelningar som ovan nämnts har Lindblad som även förtecknat detta arkiv angett dessa med versaler. Huvudavdelningarna är ingångar till serier med detaljerad information. Här kan påpekas seriesignum D1 med titeln *order- och leveransböcker* skrivna med versaler, under denna finns serie D1A *orderböcker* och D1B där *leveransböckerna* är förtecknade. Sålunda fungerar enbart seriesignum D1 som rubrik för dessa serier.⁵¹

Karlholms AB:s arkiv uppvisar också material som är av mer modernt slag såsom i serie A 4 B, som ingår i A 4 A: 1, där MBL protokoll finns. Dessa behandlar bland annat arbetarnas rättigheter i arbetslivet. Material rörande själva industrianläggningarna och maskinerna finns under serie D6 och D7. Detta är material där man snabbt kan få en överblick över verksamheten. Grunden för att förstå bolagets ekonomi och varför det slutligen upphörde finns i serie G 4 A som behandlar kassaböckerna.⁵²

Sammanfattning över Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv

Både Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv innehåller handlingar av framförallt ekonomisk art. Lindblad har som förteckningsplan rörande Karlholms bruk försökt att följa handlingarnas ursprungliga ordning. Detta i motsats till Karlholms AB som har förtecknats med det allmänna arkivschemat som förebild. Det förefaller som om Lindblad har fått ägna mer tid åt att sanera skadade handlingar än att förteckna själva arkiven. Serie A1 i Karlholms bruksarkiv saknar sökfunktion och forskaren kan enbart hitta ämnet då denna söker genom seriens anmärkningskolumn.

---

⁵⁰ Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning och innehållsförteckning jämför Karlholms bruksarkiv ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

⁵¹ Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, se till exempel seriesignum D1, serie D1A–D1B.

⁵² Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A 4 A: 1, A 4 B, D 6, D 7 och G 4 A.

Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv ⁵³

Bakgrund

Beskrivningen nedan är hämtad från en skrift med titeln *Bruk i Uppland* författad av Bernt Douhan eftersom arkivbeskrivning saknas på landsarkivet i Uppsala. Vattholma bruk grundlades redan under 1400-talet och är således ett av de äldsta i landet. Det finns nedtecknat att det uppfördes nya byggnader vid bruket år 1587. Enligt Douhan låg bruket under Österby bruk. Salsta slotts ägare hade etablerat ett järnbruk på platsen innan det blev ett kronobruk under 1550-talet. Bruket fick precis som Forsmarks bruk och Karlholms bruk sin malm från Dannemora gruvorna. Vattholma bruk blev aktiebolag 1873 och verksamheten upphörde 1905. Bruket ägdes från 1939 av Allmänna brandredskapsaffären i Stockholm som lät påbörja tillverkning av brandredskap. ⁵⁴

Det är mycket svårt att få en överskådlig bild när arkivhistorik saknas av vilken fysisk status det befinner sig i. Det vill säga vad som kan vara skadat, förkommet eller vad som bevarats.

Enligt den tidigare landsarkivarien Lars- Otto Berg har arkivet varit förvarat i smedjan vid Salsta gård, innan det kom till landsarkivet i Uppsala. Arkivet förvarades bland annat i själva härden, där smidesarbetet utfördes. I början av 1980-talet förtecknades arkivet av arkivassistent Lennart Hård af Segerstad. Vissa handlingar av personlig karaktär har gått tillbaka till släkten von Essen som äger Salsta och Vattholma. I arkivförteckningen har handlingarna indelats under olika seriesignum samtidigt som det allmänna arkivskemat har följts. ⁵⁵

Vem det är som förtecknat arkivet och när det har utförts, saknas i Landsarkivet i Uppsalas placerings- och leveransregister. Vattholma bruksarkiv omfattar 17,5 samt 42,8 hyllmeter med totalt 1600 volymer. Tidsmässigt spänner det mellan 1703–1939. Vattholma bruks AB:s arkiv

---

⁵³ Se bilagor, tabell 4, Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Här har från arkivförteckningen seriernas volymantal lagts till. Se bilagor, tabell 5, Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Här har från arkivförteckningen seriernas volymantal lagts till. Noteras bör att innehållsförteckning benämns med begreppet förteckningsplan i dessa båda källor men här används den korrekta termen innehållsförteckning.

⁵⁴ Douhan, 1990, s. 242–243.

⁵⁵ Telefonintervju med före detta landsarkivare Lars- Otto Berg den 14/12 2006 (anteckningar i författarens ägo).

omfattar enbart 0,3 hyllmeter som innefattar åren 1873–1904. Arkiven inkom till landsarkivet i Uppsala den 2/11 1978.⁵⁶

Innehållsförteckningen ger bilden av att Vattholma egendom, för att använda en samlande term, består av flera delar där bruket i denna uppsats är det centrala. I innehållsförteckningen finns enbart information om vilka typer av handlingar som finns, under vilket seriesignum de är arkiverade och vilken tidsperiod de omfattar. Innehållsförteckningen följer det allmänna arkivskemat där seriesignum G, det vill säga räkenskaper är de dominerande handlingarna. Kartor och ritningar har här inte blivit inordnade i innehållsförteckningen.⁵⁷

Förteckningarna över Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv

Vattholma bruksarkiv är indelat i ett antal delarkiv som uppkommit i olika verksamheter: Vattholma bruk, Vattholma bruks AB, Salsta- Vattholma egendomar samt Salsta tegelbruk, Salsta gård med flera, Fredrik von Essens sterbhus, Uppsalakretsens mjölkkontrollförening och Carl Claes och Erik Piper och associerade med flera. De delar av arkivet som är intressanta för denna uppsats omfattar Vattholma bruk och Vattholma bruk AB.⁵⁸

Vattholma bruksarkiv följer det allmänna arkivskemat. De löpande serierna finns under seriesignum D som behandlar *journaler, rapporter och register* av olika slag. Den andra är seriesignum G som behandlar *räkenskaper*, vilket är relativt omfattande. I själva innehållsförteckningen finns angivet seriesignum, namn på serie samt uppgift över tidsperiod.⁵⁹

Generellt kan anföras att Vattholma bruksarkivförteckning och dess anmärkningskolumn innehåller mycket kortfattade uppgifter. Det som framförallt anges är hur handlingarna är förvarade i band eller i kapsel, se serie D7a som behandlar *tegeljournaler*, där det finns angivet att serien består av bundna volymer som blivit nedlagda i kapslar.⁶⁰

Under seriesignum B finns serie B1 som behandlar *kopieböcker* mellan åren 1875–1910. Seriesignum D inkluderar en mängd serier som behandlar rapporter, register och journaler rörande dels verksamheten vid järnverket och

---

⁵⁶ Se uppgifter i Landsarkivet i Uppsalas placerings- och leveransregister (digitaliserat).

⁵⁷ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

⁵⁸ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

⁵⁹ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

⁶⁰ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie D7a.

vid den mekaniska verkstaden, men också angående jordbruket med dess spannmålsproduktion. Under seriesignum D finns även arkivförteckningen arkiverad.⁶¹

Under seriesignum F finns två serier F1 och F2. Serie F1 behandlar olika typer av handlingar som har med verksamheten och egendomarna att göra och innefattar åren 1798–1939. I serien ingår ämnesordnade handlingar avseende arkiv för Salsta- Vattholma egendomar, Vattholma bruk AB, Salsta gård och Fredrik von Essens sterbhus. I denna serie, F1 finns även hänvisning till serie C1 som behandlar diarietböcker och gratiallängder (innebär ungefär detsamma som pensioner) vilken saknas i arkivets förteckning. Serie C finns dock med i innehållsförteckningen.⁶²

Serie F1 med titeln *handlingar rörande verksamheten, egendomarna med mera* innehåller handlingar såsom kontrakt av olika slag, rättegångshandlingar, olika typer av inventarielistor, diverse statistik, kartor över gruvor, handlingar över de i bruket ingående egendomarna och framförallt dess byggnader samt värderingar av egendomar. Ett mycket intressant exempel i denna serie kan anföras i volym 22:11 där taxering finns för Salsta och Vattholma egendomar från 1945 och 1952, dock är dessa kopior. Anledningen att dessa handlingar är intressanta är att man där ser hur mycket byggnader och inventarier är värda vid ett större bruk.⁶³

Den nästkommande serien under detta seriesignum är F2 med titeln *ämnesordnade handlingar* som innehåller framförallt äldre ämnesordnade handlingar, egendomshandlingar, handlingar angående driften i Vattholma samt gruvan i Dannemora. Vidare finns diverse militära handlingar som relaterar till indelningsverket och dess verksamhet samt juridiska handlingar som behandlar tvister angående egendomar.⁶⁴ Anledningen till att innehållet i serierna F1 och F2 kommenteras i denna uppsats är att den information som ges i innehållsförteckningen inte är tillräcklig, se under bilagor.

Under seriesignum G finns det mest omfattande materialet. Rent generellt kan anföras att dessa är indelade i serier efter handlingarnas innehåll i kronologisk ordning. De mest omfattande serierna under detta seriesignum är *kapitalböcker*, som består av en äldre serie G1b och en yngre serie G1d.

---

⁶¹ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serierna B och D.

⁶² Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning och arkivförteckning, serierna C1 och F1–F2.

⁶³ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie F1, se exempelvis volym 22:11.

⁶⁴ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie F2.

Avräkningsböcker finns under serierna G1a och G3a. *Journaler* av en yngre serie finns under G5b. *Kassaböcker* finns under serie G6b. *Kassa- och provianträknningar* finns under serie G7a. *Dagsverksböcker* yngre serie finns under G13b samt slutligen *kassaverifikationer* under serie G15.⁶⁵

Om Vattholma bruks AB kan anföras att dess handlingar till viss del ingår i Vattholma bruksarkiv. Serie G1 med titeln huvudböcker som behandlar den centrala bokföringen är det enda som är förvarat i Vattholma bruks AB:s arkiv.⁶⁶

Sammanfattning över Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv

Det som är framträdande med Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv är att det saknas arkivhistorik där upplysning kan fås av arkivens fysiska status, om verksamheten och organisationen. Båda arkiven är förtecknade med det allmänna arkivskemat som grund men utan huvudavdelningar. I Vattholma bruksarkiv är samma typ av handlingar förtecknade under gemensamt seriesignum. Vattholma bruk AB:s arkiv ingår dock till största delen i Vattholma bruksarkiv. Lennart Hård af Segerstad som utfört arkivförteckningarna har i detta fall ägnat mer tid åt serierna än innehållsförteckningen i stort.

Österby bruksarkiv⁶⁷

Bakgrund

Österby bruk anlades som kronobruk 1565 men hade sedan 1451 ingått i släkten Vasas godsinnhav. Louis De Geer köpte bruket 1643 och det är från och med denna tid som bruket börjar att få rykte om sig. Släkten De Geer ägde sedan bruket i över hundra år. Claes och Johan Abraham Grill som redan tidigare varit inblandade i brukets export köpte bruket 1758. Tyvärr gick bruket på grund av dålig ekonomi i konkurs i slutet av 1700-talet. I början av 1800-talet kom en ny storhetsperiod då verksamheten övertogs av Per Adolf Tamm

---

⁶⁵ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, se serier G1a, G1b, G1d, G3a, G5b, G6b, G7a, G13b, G15.

⁶⁶ Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

⁶⁷ Se bilagor, tabell 6, Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Här har uppgifter över volymantal och tidsintervall lagts till från arkivförteckning.

och dennes arvingar. Tamm moderniserade den tekniska verksamheten och var den verkställande chefen i över 50 år tills dess att han avled 1856. Degelstålstillverkning som det kallades påbörjades i Österby och vid andra bruk i Uppland 1870. För det ändamålet skapades ett gemensamt bolag där de flesta järnbruk i Uppland ingick, kallat Dannemora Gjutstålsbolag som nedlades redan 1880. Trots detta fortsatte tillverkningen av degelstål i Österby. Per Adolf Tamms arvingar skapade år 1876 bland annat AB Österbybruk. Gimo bruks AB köpte Österby av familjen Tamm 1916 och bruken drevs från denna tid av Gimo- Österby bruks AB. Detta bolag gick 1927 upp i Fagersta bruks AB som blev den ledande parten och som sedan drev verksamheten till 1983 då Österby bruk lades ner.⁶⁸

Österby bruksarkiv omfattar ungefär 245 hyllmeter och spänner tidsmässigt mellan 1600-tal och nedläggningen 1983. Arkivet levererades till landsarkivet i Uppsala 1996 av Industriförvaltnings AB Kinnevik. Erik Lindblad är den som delvis har förtecknat arkivet under vintern 1998. Arkivet är till största delen indelat i två delar, räkenskaper och korrespondens. Lindblad betraktar arkivet som en sammanhållen enhet trots skiftet i ägarstrukturen.⁶⁹

Lindblad har inte hunnit avsluta förteckningsarbetet av Österby bruk. Bland handlingarna finns sådant som behandlar bruket och dess gruvor. Till detta finns ett register som gör att det går att hitta i de relativt ordnade handlingarna som löper från 1600-talet och framåt. Det finns även handlingar från den mer moderna tiden som behandlar Fagersta bruks AB:s ägande av Österby bruk men även dessförinnan, från 1870-talet fram till nedläggningen 1983. Förutom de oförtecknade serierna finns en del material arkiverat utanför landsarkivet i Uppsala. Korsnäs AB:s centralarkiv i Lövsta bruk förvarar en hel del material från Österby bruk. I detta arkiv finns handlingar även från AB Österby bruk och Österby bruks enskilda gruvor samt en del ämnesordnade handlingar rörande bruket.⁷⁰

Förteckningen över Österby bruksarkiv

Arkivet som förtecknats av Erik Lindblad har ett flertal serier under varje huvudavdelning som här nedan skall kommenteras. Samtliga hänvisningar här

---

⁶⁸ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se historiken.

⁶⁹ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

⁷⁰ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

nedan till innehållsförteckningen för Österby bruksarkiv, se innehållsförteckningen i tabell 6 i bilagorna.

Bruksböckerna är förtecknade i kronologisk ordning och behandlar åren 1629–1967 under serie A1. Under 1800-talet har det skett en kraftig utbyggnad av bokföringen. Lindblad som också förtecknat Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv nämner även här att han följt gemensam så kallad paginering (sidnumrering) för räkenskaperna. Se ovan i bakgrunden för Karlholms bruk och Karlholms AB:s arkiv. Genom gemensam paginering framkommer att handlingarna har en relation till varandra. Serie B1 behandlar alla möjliga typer av handlingar rörande bruket i totalt 105 volymer som spänner mellan åren 1443–1950. Den är dock inte kronologiskt ordnad. I anmärkningskolumnen finns angivet exempel på vad volymerna innehåller. Korrespondensen under huvudavdelning C har indelats i ett antal olika serier där bland annat Per Adolf Tamm har en egen serie som behandlar dennes korrespondens. Under huvudavdelning C finns handlingar från 1600-tal fram till 1900-tal.⁷¹

I serie A1 *bruksböcker* finns i arkivförteckningen detaljerade uppgifter i anmärkningskolumnen precis som hos Karlholms bruksarkivförteckning. Denna information behandlar vad det är för typ av handling, såsom journal, bruksbok och kassaräkningsbok. Precis som med Karlholms bruksarkivförteckning sker sökning efter handlingarna enligt den kronologiska principen. Detta är den mest omfattande serien med 1842 volymer och spänner mellan åren 1629–1967.⁷²

I serie B1, *handlingar rörande bruket* finns uppgifter i anmärkningskolumnen som talar om vad volymen innehåller. Innehållet skiftar mycket från diverse räkenskaper till domstolshandlingar. Denna serie som sträcker sig mellan 1443–1956 är också relativt omfattande innehållande 250 volymer.⁷³

Serie C1 med titeln *Brev till bruksförvaltare och brukspatroner* förvaras i kartonger och i kapslar. Denna är ordnad i både alfabetisk och kronologisk ordning. Serien omfattar 86 volymer mellan åren 1605–1916. Serie C2 med titeln *brev till brukspatron Per Adolf Tamm* förvaras i kartonger och är ordnad alfabetiskt utifrån vilka personer som skrivit till honom. Serien sträcker sig

---

⁷¹ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivbeskrivning.

⁷² Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie A1 jämför innehållsförteckning i tabell 6, jämför Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning.

⁷³ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie B1 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

mellan 1807–1855 och består av 14 volymer. Serie C3, *kopieböcker* är inbundna och i denna serie finns uppgifter i anmärkningskolumnen över datum och korta anteckningar om volymerna innehåller någon annan typ av handlingar. Serien omfattar 14 volymer mellan 1870–1926.⁷⁴

Serie C4 *Brev och order äldre serie* fortsätter sedan i serie C5. I anmärkningskolumnen finns uppgifter över inkommande brev från både privatpersoner såsom Arvid Lindman (torde vara statsministern i början på 1900-talet) men också bolag såsom Iggesund bruk. I övrigt finns här uppgifter över brevskrivare i alfabetisk ordning. Serie C4 innehåller 120 volymer och omfattar åren 1884–1910 som förvaras i kapsel.⁷⁵

Serie C5 med titeln *brev och order, yngre serie* är en fortsättning av serie C4. Serie C5 är volymmässigt mycket omfattande. I denna serie finns både inkommande brev från privatpersoner som M Månsson, men också från företag som Fagersta bruks AB. Serie C5 som har diverse luckor innehåller 273 volymer och spänner mellan åren 1912–1950.⁷⁶

Serie C6 innehåller beställningar och order av olika slag. I anmärkningskolumnen finns uppgifter över order som sänts till framförallt andra bolag. De utgående beställningarna finns i alfabetisk ordning. Dessa är även ordnade i kronologisk ordning. Beställningar och order ingår även i serie C5, *brev och order yngre serie*. Serie C6 som har diverse luckor innehåller 104 volymer som spänner mellan åren 1915–1950.⁷⁷

Serie C7 med titeln *fakturor* torde innehålla framförallt inkommande sådana. I anmärkningskolumnen finns uppgifter över bolag varifrån fakturor inkommit som till exempel Svenska Kullagerfabriken (SKF). Serien är i alfabetisk ordning. Fakturor ingår förutom i serie C7 även i serie C3 som omfattar kopieböckerna. Serie C7 innehåller 66 volymer och omfattar åren 1916–1953 samt förvaras i kapsel.⁷⁸

Huvudavdelning D behandlar de oförtecknade handlingarna som har att göra med Fagersta bruks AB:s verksamhet i Österby. I Serie D1 finns handlingar rörande administrationen som är kronologiskt ordnad. I

---

⁷⁴ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie C1–C3 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

⁷⁵ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie C4 jämför C5 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

⁷⁶ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie C5 jämför C4 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

⁷⁷ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie C6 jämför C5 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

⁷⁸ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie C7 jämför C3 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

anmärkningskolumnen finns uppgifter över vad volymerna innehåller, vilket skiftar väldigt mycket. Framförallt finns i serie D1 handlingar rörande korrespondens och arbetsmiljö, industrifastigheter och bostäder. Serie D1 innehåller 323 volymer och omfattar åren 1867–1983 samt förvaras i kapsel.⁷⁹

Serie D2 med titeln *ekonomi* är oförtecknad men kronologiskt ordnad. I anmärkningskolumnen finns uppgifter över bokföring, kalkyler, fakturor, budget och diverse handlingar rörande arbetarna. Serie D2 innehåller 260 volymer som sträcker sig mellan åren 1880–1983 och förvaras i kapsel. Serie D3 innehåller handlingar som berör produktionen och som är kronologiskt ordnad. Denna serie innehåller framförallt prislistor, bränslekostnader och utredningar. Serie D3 omfattar 121 volymer och spänner mellan åren 1882–1983 och förvaras i kapsel. Serie D4 innehåller marknadsföring och är kronologiskt ordnad. Denna serie innehåller brev, orders och fakturor. D4 innehåller 152 volymer som sträcker sig mellan åren 1901–1981 och förvaras i kapsel. Serie D5 slutligen innehåller forskning med handlingar förtecknade i kronologisk ordning. Denna serie berör analyser av stålets kvalitet, reklamationer och provsedlar. Serie D5 omfattar 17 volymer mellan åren 1925–1971.⁸⁰

Serierna D6, *personaltidningar* och D7, *övriga handlingar* finns med i innehållsförteckningen men saknas i själva arkivförteckningen. Även dessa serier är oförtecknade.⁸¹

Sammanfattning över Österby bruksarkiv

Utgångspunkten vid förtecknandet av Österby bruksarkiv är en innehållsförteckning med huvudavdelningar som behandlar brukets olika verksamheter. Arkivet är ämnesordnat med en ursprunglig ordning vad gäller handlingarna. Lindblad som förtecknat Karlholms AB:s arkiv har rörande Österby bruksarkiv delat in det under olika huvudavdelningar med serier precis som med Karlholms AB:s arkiv. Skillnaden är dock att Karlholms AB:s arkiv förtecknats med det allmänna arkivschemat som modell. Arbetet har även lagts ner på en informativ arkivhistorik angående Österby bruk med presentation av verksamhet och organisation. Materialet har varit i ganska gott skick och därför

---

⁷⁹ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, huvudavdelning D, serie D1 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

⁸⁰ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se arkivförteckning, serie D2–D5 jämför innehållsförteckning i bilagor, tabell 6.

⁸¹ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför arkivförteckning, serie D6–D7.

inte behövt saneras och följaktligen har mer tid kunnat ägnas åt dess ordnande och förtecknande.

Analys

Innehållsförteckningar

Det som presenterats ovan är resultatet av undersökningen. I detta avsnitt presenteras de slutsatser som erhållits. Den tidigare forskningen inom detta område kommer också att diskuteras i detta sammanhang. Denna uppsats har inriktats mot att komplettera innehållsförteckningarna rörande bruksarkiven med upplysning om antalet volymer och mellan vilka tidsperioder handlingarna i de respektive arkiven omfattar. Denna information har hämtats ur själva arkivförteckningarna och ger en mer översiktlig bild över hur omfattande de olika arkiven är. Innehållsförteckningarna kommer att presenteras nedan i bilagorna. Av det som nämnts ovan finns det en del olika förteckningsplaner att följa då det gäller att förteckna bruksarkiv, som det allmänna arkivskemat eller efter den ursprungliga ordningen.

Smedberg diskuterar i sin artikel *Att ordna och förteckna arkiv* det faktum att vissa handlingar förs samman i serier på grund av sin ursprungliga ordning eller genom sitt gemensamma ämnesområde. Handlingarna har ett logiskt sammanhang. Exempel på detta är Karlholms bruksarkiv där flera typer av handlingar sammanförts till serie A1, bruksböcker.⁸²

Det huvudsakliga problemet är att samtidigt som den ursprungliga ordningen vill bevaras så är en förteckningsplan med det allmänna arkivskemat som utgångspunkt nödvändig för att kunna få större överblick över arkivets handlingar.

Medan Karlholms bruksarkiv och Österby bruksarkiv har förtecknats med tanke på den inbördes ordningen som finns mellan handlingarna har Forsmarks bruksarkiv förtecknats med det allmänna arkivskemat som förteckningsplan. Forsmark torde ha förtecknats om i en detaljerad innehållsförteckning med många huvudavdelningar. Vissa av dessa kan ifrågasättas som exempelvis

---

⁸² Smedberg, 2005, s. 15 jämför Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

förvarande av föremål under huvudavdelning M, som inte finns med i det allmänna arkivskemat utan är en egen konstruktion i förteckningen. Huvudavdelning M består av två sigill och en läderpärm och är viktiga därför att de har en samhörighet med handlingar i arkivet då de använts vid arkivbildningen.⁸³

Förteckningsplaner som passar olika typer av arkiv kan vara svår att anpassa till materialet i fråga. Viktigt är dock att i möjligaste mån urskilja olika typer av handlingar för att på så sätt kunna bilda serier.

Karlholms bruksarkiv skulle enligt Smedberg kunna betecknas som att den på grund av praktiska orsaker samlat flera olika typer av handlingar under en enda serie nämligen A1. I annat fall handlar serier oftast om så kallade *äkta* serier som från början haft ett uppenbart sammanhang.⁸⁴

Ullenhag nämner i sin artikel *Bruksarkiv i ekonomisk- historisk forskning* att den innehållsförteckning som använts vid förtecknandet av Karlholms bruksarkiv har att göra med handlingar som är viktiga för att förstå hela brukets verksamhet. Huvuddelarna av materialet som Ullenhag nämner rörande bruksarkiven består av räkenskaper och korrespondens. Avräkningsböckerna användes för de parter som hade ekonomiska förbindelser med bruket, såsom privatpersoner eller företag. Journalerna behandlade till största delen produktionen och utbetalningar. Jämför med Karlholms bruksarkiv där dessa båda typer av handlingar har förtecknats tillsammans, då de hörde samman exempelvis genom produktion och försäljning.⁸⁵

Av Vattholma bruksarkiv kan en del slutsatser presenteras. I detta arkiv finns inga övergripande huvudavdelningar utan varje serie står för sig. Dock har dessa serier under gemensamt seriesignum exempelvis D, med varandra att göra då de behandlar samma typ av verksamhet. Såsom exempel kan anföras D3a- ankomstböcker och D3b- avsändningsböcker. För Forsmarks bruksarkiv har innehållsförteckningen med det allmänna arkivskemat följts. Volymerna har också ordnats mer ingående i respektive serie.⁸⁶

---

⁸³ Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckningen jfr Douhan, 1990, s. 82.

⁸⁴ Smedberg, 2005, s. 15–16 jämför Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1.

⁸⁵ Ullenhag, 2003, s. 113 jämför Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, serie A1.

⁸⁶ Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning och arkivförteckning, serie D3a–D3b jämför Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning.

Förteckningsplanen kan, om den följs konkret komma att bli förebilden till en innehållsförteckning för den efterföljande arkivförteckningen. Denna innehållsförteckning medför en arkivförteckning i huvudavdelningar och i serier.⁸⁷ Konkret innebär här att innehållsförteckningen stämmer överens med arkivförteckningen på detaljnivå. I arkivförteckningen finns den detaljerade informationen om vad varje volym innehåller.

I förhållandet mellan personarkiv och myndighetsarkiv anger Martin Grass i en av sina artiklar med titeln *Principer för ordnande och förtecknande av personarkiv Exemplet Hjalmar Branting* att man måste försöka ordna dessa personarkiv med hänsyn till arkivens individuella innehåll. Personarkiven är således helt olika varandra vid en jämförelse.⁸⁸ Bruksarkiv och personarkiv är en typ av privata arkiv som inte har med myndigheters verksamhet att göra.

Slutligen när det gäller Österby bruk med dess innehållsförteckning kan påpekas att denna inte följer det allmänna arkivskemat. Innehållsförteckningen är istället indelat i olika huvudavdelningar där de viktigaste handlingarna kommer först och därefter handlingar av mindre betydelse. Lindblad som förtecknade arkivet har även tagit med handlingar i innehållsförteckningen som inte förtecknats in i arkivet. Precis som Grass nämner i sin artikel har arkivet förtecknats utifrån hur handlingarna var ordnade från början. Privata handlingar såsom brev till brukspatron Per Adolf Tamm i serie C2 skiljs inte ut från brukets verksamhet.⁸⁹

Österby är precis som Karlholms bruk förtecknat av Erik Lindblad. Gemensamt för båda är att de har en inre ordning som inte verkar ha förändrats avsevärt mycket efter det att arkiven förtecknats. Lindblad har eftersträvat att behålla den inre ordningen på grund av handlingarnas relation till varandra. Detta är något som Grass noterar i sin artikel och som han anser vara grundläggande när det gäller att förteckna arkiv som inte ligger under någon myndighet.⁹⁰

---

⁸⁷ Appelquist, 2000, s. 97–98.

⁸⁸ Grass, 1989, s. 18.

⁸⁹ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning, till exempel serie C2 jämför Grass, 1989, s. 19.

⁹⁰ Österby bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Grass, 1989, s. 17–20.

Bruksarkivens förhållande till arkivteorin

Innehållsförteckningen som kommer först i en arkivförteckning är mycket viktig på så sätt att den är sökvägen in i arkivet. Därför är innehållsförteckningen till arkivet en mycket viktig del för användaren, som inte har kännedom om hur arkivet är uppbyggt.⁹¹

Tillsammans med innehållsförteckningen står själva arkivförteckningen som behandlar de enskilda serierna och volymerna i arkivet. Förtecknandet av arkiv är en verksamhet med begränsade resurser som kräver stor effektivitet. Informationen i själva arkivförteckningen skall vara kortfattad så att användaren på ett enkelt sätt hittar det som söks. När det gäller serierna bör det ges upplysning om vilka sökingångar som finns. Referens från serien till register eller diarium kan underlätta sökning.⁹² Sökfunktionen i serien kan vara mycket olikartad, antingen efter kronologisk uppbyggnad eller efter ämne.

Sökfunktion är ett problem framförallt beträffande Karlholms bruksarkiv och Österby bruksarkiv samt i viss mån Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv. Hos de två första finns en strävan att redovisa i alfabetisk och i ämnesordning, samt efter det allmänna arkivskemat. Eftersom delar av Karlholms bruk, Karlholms AB och Österby bruksarkiv är oförtecknade förekommer i arkivförteckningen omfattande information i anmärkningskolumnen om vad volymerna innehåller, vilket är mycket olika. Forsmarks bruksarkiv och Karlholms AB:s arkiv har detaljerade innehållsförteckningar där sökning genomförs relativt enkelt. Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv är däremot förtecknade i serier efter vad handlingarna behandlar.⁹³

Problem som kan uppstå vid förtecknande av arkiv är valet av förteckningsplan. I denna undersökning är det allmänna arkivskemat eller ursprungsordningen ett komplicerat val. Det allmänna arkivskemat medför att handlingar som haft en viktig koppling till varandra hamnar utanför ett sammanhang som gör att de inte kan användas i forskningen med lika gott resultat. Ursprungsprincipen innebär visserligen att handlingar som har en nära

---

⁹¹ Smedberg, 2005, s. 48.

⁹² Smedberg, 2005, s. 47.

⁹³ Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning och arkivförteckning jämför Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, se innehållsförteckning jämför Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning och arkivförteckning jämför Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, Landsarkivet i Uppsala se innehållsförteckning jämför Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning och arkivförteckning.

koppling kompletterar varandra. Dock är det så att arkivet kan bli mer svårt att överblicka än vad som är fallet med det allmänna arkivskemat.

Österby bruk, Forsmarks bruk samt Karlholms AB:s arkiv är de arkiv som har mest överskådliga och lätt sökbara innehållsförteckningar där överblick erhålls snabbt genom en struktur med fler huvudavdelningar och med mer detaljerade serier. Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv med deras innehållsförteckningar ger en relativt god överblick. Samtidigt är både Vattholma bruk, Forsmarks bruk och Karlholms AB förtecknade enligt det allmänna arkivskemat. Däremot Karlholms bruksarkiv har en innehållsförteckning enbart grundad på sökning efter handlingslag. Inne i arkivförteckningen står sedan handlingarna uppräddade med information i anmärkningskolumnen om vilken typ av handling som volymen innehåller.⁹⁴

Det kan slutligen anföras att denna uppsats avsett att ge fördjupad kunskap om dessa arkiv och deras olika innehållsförteckningar. Denna studie avser att komplettera och sammanställa de uppgifter som redan finns om ovanstående arkiv. I en del fall finns luckor vad gäller sökfunktioner i arkiven. De tabeller som presenteras nedan syftar till att komplettera och förklara texten. I dessa har också sammanställts en del information som tidigare saknats men som ger en tydligare bild av hur mycket material som finns, samt ger en enklare sökfunktion in i arkiven.

Sammanfattning över analys

Problemet gäller om förtecknande av arkiv bör ske utifrån det allmänna arkivskemat eller efter handlingarnas ursprung. Den tidigare forskningen hävdar att varje enskilt fall måste bedömas och avgöras. Förteckningsplanen skall vara förebilden till själva innehållsförteckningen. De bruksarkiv som studerats i denna undersökning har olika sammansättningar. Resultatet visar att det i huvudsak finns två olika typer av innehållsförteckningar. Forsmarks bruk, Karlholms AB, Vattholma bruk samt Vattholma bruks AB:s arkiv har förtecknats med det allmänna arkivskemat som utgångspunkt. Österby bruksarkiv har inriktats mot det allmänna arkivskemat, men en

---

⁹⁴ Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning jämför Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning och arkivförteckning.

ursprungsordning finns även bland handlingarna i detta arkiv. Karlholms
bruksarkiv och dess handlingar följer en ursprungsordning till fullo.

Sammanfattning

Denna uppsats handlar om innehållsförteckningar och arkivförteckningar i en jämförande studie för att få en bild av hur bruksarkiv har förtecknats. Intresset har varit att se arkivens likheter och skillnader. De arkiv som valdes ut i denna uppsats var sådana som kan anses ha en tillräcklig omfattning och vidd, för att ge en fördjupad förståelse varför arkiven har förtecknats på ett visst sätt. De bruksarkiv som valdes ut var Forsmarks bruk, Karlholms bruk, Karlholms AB, Vattholma bruk, Vattholma bruks AB samt Österby bruk. Anledningen till att dessa uppländska bruk är intressanta är på grund av deras geografiska spridning och olikartade organisation.

Frågeställningen som uppkom var följande: Vilken bild framkommer utifrån brukens innehållsförteckningar och arkivförteckningar av vad arkiven har gemensamt och vilka olikheter som finns, i en jämförande studie?

Metoden i denna undersökning bestod framförallt i att se på innehållsförteckningar för att där få en överblick hur arkiven har förtecknats. Som komplement till detta har arkivförteckningarna använts som kontroll om innehållsförteckningarna verkligen stämmer. Arkivförteckningarna ger kompletterande uppgifter som kanske saknas i innehållsförteckningarna.

Bilden som framträdde under undersökningens gång var komplicerad. Arkiven är förtecknade på mycket olika sätt. Kortfattat kan det sägas att Forsmarks bruksarkiv är förtecknat enligt det allmänna arkivskemat med en väl utbyggd indelning av serierna. I detta arkiv finns också detaljerade uppgifter över fysisk status rörande handlingarna och typer av handlingar som kan ingå i flera serier.

Karlholms bruksarkiv och Karlholms AB:s arkiv har enklare innehållsförteckningar. Den första är förtecknad i två huvudserier där den inre ordningen och handlingarnas förhållande till varandra har varit styrande vid förtecknandet. Innehållsförteckningen är här uppdelad efter handlingsslag. Karlholms AB:s arkiv är förtecknat med en innehållsförteckning efter det allmänna arkivskemat. De två arkiven som behandlar verksamheten i Karlholm verkar vara förtecknade med mindre resurser än Forsmarks

bruksarkiv, där utrymme har givits för att göra en ordentlig genomgång. Lindblad som förtecknat arkiven som behandlar verksamheten i Karlholm har troligen fått använda mer tid till att behandla skadade handlingar än att förteckna själva arkiven, särskilt Karlholms bruksarkiv. Anledningen till detta är det stora antalet skadade volymer.

Vattholma bruksarkiv och Vattholma bruks AB:s arkiv är förtecknade efter handlingsslag men har en indelning under olika seriesignum som relaterar till det allmänna arkivsystemet. Dock är det så att försök har gjorts till att förteckna samma typ av handlingar under samma seriesignum, exempelvis under seriesignum G där serierna G 2 *Bokslut* och G 10d *Räkningar* finns. Liksom övriga arkiv i denna undersökning så är räkenskaperna det mest omfattande materialet. I undersökningen över Vattholma bruk och Vattholma bruks AB:s arkiv, har ett flertal fakta framkommit när det gäller arkivets omfång, som rör både tid och antal volymer. Det framkommer också vem som förtecknat arkivet samt hur det tidigare har förvarats. Arkivet förvarades tidigare i Vattholma i själva smedjan och förtecknades i början av 1980-talet av arkivassistent Lennart Hård af Segerstad vid Landsarkivet i Uppsala.

Slutligen har även Österby bruksarkiv förtecknats efter handlingarnas innehåll och med noggranna uppgifter över huvudavdelningar. Arkivet är förtecknat efter ursprungsprincipen med huvudavdelningar och serier som behandlar samma typ av handlingar. I likhet med Forsmark så är Österby bruksarkiv ett av de större i denna undersökning.

För att förstå arkiven bättre har det bifogats tabeller över innehållsförteckningar över varje bruksarkiv. Vissa uppgifter har efter undersökningar i arkivförteckningarna tillförts innehållsförteckningarna för att kunna öka möjligheten till att mer effektivt kunna söka i arkiven. Dessa uppgifter behandlar volymantal, tidsintervall och anmärkningar. Genom innehållsförteckningarna som bifogats får man en djupare bild än vad enbart texten kan ge. Innehållsförteckningen är som sagt det viktigaste hjälpmedlet när det gäller att söka i arkiven. Ett viktigt mål i denna studie är att vara ett komplement till arkivhistorik, innehållsförteckningar samt arkivförteckningar över bruksarkiven.

Källor och litteratur

Otryckta källor

Landsarkivet i Uppsala

Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, se arkivhistorik, innehållsförteckning och arkivförteckning.

Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, se arkivbeskrivning, historik, innehållsförteckning och arkivförteckning.

Karlholms AB:s arkiv, ULA/12378, se arkivbeskrivning, historik, innehållsförteckning och arkivförteckning.

Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, se innehållsförteckning och arkivförteckning.

Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, se innehållsförteckning och arkivförteckning.

Österby bruksarkiv, ULA/12205, se arkivbeskrivning, historik, innehållsförteckning och arkivförteckning.

Landsarkivet i Uppsalas placerings- och leveransregister (digitaliserat)

Övriga otryckta källor

Den 14 december 2006, telefonintervju med före detta landsarkivarie Lars-Otto Berg (anteckningar i författarens ägo).

Litteratur

Appelqvist, Jan, *Arkivvård en handbok*, 2 uppl., Stockholm 2000.

Douhan, Bernt, *Bruk i Uppland, Skrifter från Dannemora bergslag 1*, Uppsala 1990.

Grass, Martin, ”Principer för ordnande och förtecknande av personarkiv Exemplet Hjalmar Branting” i *Arkiv samhälle och forskning*, Stockholm 1989.

- Lindblad, Erik, ”Österby och Karlholm – en bruksanvisning” *Bergslagsarkiv Historia och kulturhistoria 11*, Uppsala 1999.
- Smedberg, Staffan, *Att ordna och förteckna arkiv*, 7 uppl., Saltsjö- Boo 2005.
- Ullenhag, Kersti, ”Bruksarkiv i ekonomisk- historisk forskning” i *Akter och iakttagelser Landsarkivet i Uppsala 100 år*, Uppsala 2003.

Bilagor

Tabell 1- Forsmarks bruksarkiv

Forsmarks bruksarkiv, innehållsförteckning

ULA/11866

Forsmarks bruks arkiv

Innehållsförteckning

	Volym	Tid
A Protokoll		
1 Bolagsstämmoprotokoll med bilagor	2	1880-1913
2 Styrelseprotokoll med bilagor		1880-1887
3 Årsberättelser med mera	1	1914-1933
B Kopieböcker		
1 Disponenternas kopieböcker		
a) Samuel af Ugglas kopieböcker	7	1878-1887
b) Ludvig af Ugglas kopieböcker	11	1881-1922
c) Gustaf af Ugglas kopieböcker	2	1923-1929
2 Tjänstemännens kopieböcker		
a) bruksförvaltarens kopieböcker	4	1878-1913
b) kassörens kopieböcker	6	1899-1923
c) forstmästarens kopieböcker	2	1913-1923
d) brukshandelns kopieböcker	3	1875-1882
e) distriktsläkarens kopieböcker	6	1870-1904
3 Privata kopieböcker	1	1886-1913
4 Övriga kopieböcker	2	1888-1898
C Diarier		
D Liggare och register		
1 Aktieregister	1	1885
2 Angående personalen		
a) matrikel	1	1924

ba) minderåriga arbetare	1	1900-1914
bb) minderåriga arbetare, bilagor		1900-1915
c) sjukjournaler	5	1871-1881
3 Angående dagsverken		
a) dagsverksböcker	152	1780-1937
b) dagsverksjournaler	10	1851-1885
c) dagsverkssammandrag	19	1886-1914
d) handlingar angående dagsverken	2	1884-1925
4 Angående övrig produktion		
a) verkstads- och materialböcker	107	1774-1900
b) in- och utvägd koppar	4	1889-1918
c) vallonstångjärn med mera	9	1883-1898
d) kolböcker	11	1795-1897
ea) skogseffekter	17	1913-1930
eb) övriga trävaror	17	1883-1930
f) spannmålsjournaler	6	1840-1907
g) arbetsliggare	5	1881-1927
5 Magasinsliggare	5	1898-1930
6 Fartygsdagböcker	4	1916-1929
7 Anteckningsdagböcker	6	1839-1907
8 Arkivförteckningar	4	1751-1965
E Inkomna handlingar		
1 Inkomna skrivelser	1	1917
2 Korrespondens		
a) allmän serie	16	1920-1935
b) angående skogsbruket	3	1923-1929
c) angående lantbruket med mera	2	1920-1930
d) angående sjöfarten	2	1920-1931
e) offerter och cirkulär	2	1880-1923
3 privat korrespondens	3	1920-1940
4 Interna rapporter		
a) allmänna månadsrapporter	4	1782-1885
b) stångjärnsrapporter	15	1847-1883
c) rapporter från cellulosafabriken	3	1909-1932
d) rapporter angående jordbruk och animal produktion	12	1857-1932
e) rapporter angående skogsbruket	1	1886-1923
f) sågverksrapporter	1	1884-1907
F Ämnesordnade handlingar		
1 Ämnesordnade äldre (- o 1870) handlingar		
a) allmän serie	5	16-1800-tal

b) sakordsordnade	18	(1540) 1924-1880
2 Ämnesordnade yngre (o 1870) handlingar		
a) allmän serie	2	1872-1938
b) handlingar rörande arbetarnas sjuk- och begravningskassa	1	1901-1924
c) försäljningskontrakt	1	1894-1902
d) handlingar rörande taxeringar	5	1878-1948
e) arrendekontrakt med mera	1	1881-1922
f) intecknings- och lagfartshandlingar	1	1860-1926
g) handlingar rörande försäkringar	1	1876- 1925
h) skiftes- och styckningshandlingar	1	1898-1935
3 Handlingar rörande egendomar	93	16-1800-tal
4 Handlingar rörande släkten af Ugglas	2	1776-1881
G Räkenskaper		
1 Huvudräkenskaper		
aa) huvudböcker	47	1881-1931
ab) huvudböcker: kladd	2	1883-1927
ac) huvudböcker: kassakonto	43	1885-1927
ad) huvudböcker: kassakonto, koncept	1	1892-1922
b) kapitalböcker	172	1765-1931
ca) inventarieböcker	13	1767-1933
cb) särskilda inventarieböcker	9	1884-1930
2 Avräkningsräkenskaper		
a) avräkningsböcker	212	1765-1934
b) avräkningssammandrag	33	1852-1884
c) avräkningskoncept	1	1890-1900
3 Journaler	173	1730-1948
4 Memorialer	10	1784-1793
5 Kassaräkenskaper		
aa) kassaböcker	80	1846-1925
ab) kassajournaler	40	1886-1925
ac) kassadagböcker	12	1926-1934
ba) disponenternas kassaböcker	2	1896-1904
bb) verifikationer till dito	6	1884-1928
c) övriga kassaböcker	7	1891-1931
d) kassaspecialer	74	1852-1925
e) kassakonto: jordbruket	8	1920-1929
f) kassarapporter	9	1880-1885
6 Försäljningsräkenskaper		
a) cellulosafabrikens försäljningsböcker	37	1886-1925

b) bilagor till dito	2	1897-1927
c) försäljningslistor, skogseffekter	1	1888-1901
d) inspektorns försäljningslistor	1	1886-1894
e) försäljningsräkenskaper för ved		1891-1892
7 Avlöningsräkenskaper		
a) lön- och statlistor	7	1840-1915
b) ordinarie arbetares kontantavlöning	2	1886-1930
c) förskottsböcker	9	1886-1925
d) gratialsängder	1	1884-1925
8 Spannmålsspecialer	26	1887-1914
9 Brukshandelns räkenskaper		
a) huvudböcker		1883-1884
b) inventarier	1	1876-1884
c) kassaräkning	1	1876-1884
d) leverantörernas avräkningsböcker	2	1875-1884
e) kundernas avräkningsböcker	4	1877-1884
f) kassakladd	3	1878-1881
g) fakturor med mera	10	1875-1884
10 Övriga räkenskaper		
a) allmän serie	2	1824-1891
b) förslagsräkenskaper	5	1848-1884
c) apotekens kontraböcker	2	1892-1916
d) för[sic]lagsräkenskaper	2	1896-1933
e) fakturaböcker	2	1896-1923
11 Räkenskaper: Forsbols masugn	7	1721-1785
12 Räkenskaper: Johannisfors bruk		
a) kapital och avräkningsböcker	9	1765-1773
b) journaler	10	1764-1773
c) bruksböcker	45	1782-1858
d) avlöningsräkenskaper	1	1892-1902
e) övriga räkenskaper	4	1860-1896
13 Räkenskaper: Männäis bruk		
a) huvudböcker	29	1785-1817
b) avräkningsböcker	11	1789-1817
c) journaler	24	1787-1817
d) övriga räkenskaper	1	1817-1824
14 Räkenskaper: Berkinge egendom		
a) kapital- och avräkningsböcker	7	1765-1771
b) journaler	6	1766-1771
c) bruksböcker	54	1775-1837
15 Räkenskaper: Gräsö egendom		

a) kapitalböcker	48	1833-1886
b) avräkningsböcker	80	1832-1913
c) kassaböcker	21	1886-1913
d) journaler	46	1832-1885
e) avlöningsräkenskaper	2	1891-1909
f) räkenskaper för Gräsö ångsåg	4	1895-1898
g) verifikationer	1	1881-1911
16 Räkenskaper: Söderby gård		
a) kapitalböcker	46	1825-1882
b) avräkningsböcker och journaler	59	1825-1882
c) övriga räkenskaper	1	1805-1878
17 Räkenskaper för övriga egendomar		
a) Lövestholm	2	1795-1810
b) Almare- Stäket	2	1800-1810
c) Snesslingeberg	2	1932-1934
18 Räkenskaper: Forsmarks bruksägare		
	3	1881
19 Räkenskaper: Samuel af Ugglas		
a) avräkningsböcker	3	1879-1886
ba) kassaböcker	7	1872-1888
bb) kassakladdar	2	1892-1902
c) räkningar	8	1882-1891
d) övriga räkenskaper	4	1882-1891
20 Räkenskaper: Ludvig af Ugglas		
aa) huvudböcker	27	1886-1913
ab) huvudböcker, kladd	1	1897-1913
ba) kassaböcker	37	1884-1920
bb) kassaböcker, kladd	4	1882-1886
21 Räkenskaper: Gustaf af Ugglas		
	2	1918-1950
H Statistik och andra bearbetningar		
	4	(1811-1925)
J Kartor och ritningar		
1 Kartor över egendomar	(249) 256	1701-1951
2 Bevakningskartor		
a) bevakningskartor	18	1923-1932
b) bevakningskartor, koncept		
3 Speciella kartor	5	
4 Kartdubletter	1 portfölj	
5 Ritningar		
a) byggnadsritningar	1 portfölj	
b) maskinritningar	1 portfölj	

c) teckningar	1 portfölj	
6 Tryckta kartor	1 portfölj	
K Pergamentsbrev	63	1586-1806
L Skadade handlingar	9	(1775-1850)
M Föremål		
2 sigill	2 odat	
1 läderpärm	1 odat	
Ö Handlingar av annan proveniens		
1 Forsmarks sockens kyrkliga kommun	4	1796-1923
2 Forsmarks sockens borgerliga kommun	12	1862-1923
3 Överförmyndaren i Forsmarks socken	1	1924-1944
4 Norra Roslags hingstförening	3	1925-1935

Källa: Forsmarks bruksarkiv, ULA/11866, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Samtliga uppgifter i arkivet är förtecknade av Ekelund.

Tabell 2- Karlholms bruksarkiv

Karlholms bruksarkiv, innehållsförteckning

ULA/12185

Karlholms Bruk

A1 Bruksböcker

B1 Övriga handlingar

Innehållsförteckning serie A1,

Bruksböcker:

	Tid	Anmärkningar
Avlöningsbok	1909–1933	Lucka 1928–1931
Avlöningslista	1909–1936	Lucka 1932–1933
Avlöningsextrakt	1918	
Avräkningsbok	1768–1918	Luckor
Bruksbok	1728–1767	Lucka 1765
Dagsverksbok Karlholms bruk	1739–1920	Luckor
Dagsverksbok Holmsångers gård	1826–1906	Luckor
Dagsverkskladd	1904–1914	Lucka 1909
Debet & Kreditjournal	1921–1923	
Forkolslängd, Kol & Forsellängd	1899–1911	Luckor
Förplägningskladd	1876–1915	Lucka 1896–1898

Förskottslikvider	1914–1915	
Försäljnings- och Skeppningsjournal	1924–1931	
Försålda trävaror m.m.	1918–1924	
Gesällkladd	1893–1896	
Hamnjournal	1920–1954	
Inkomst- och Utgiftsbok	1914–1932	
Inköpsjournal	1924–1936	
Inskrivning och Kassabok för Karlholms bruks	1890–1914	
Sjukförening		
Inventarieböcker	1822–1937	Luckor
Journal till räkenskaperna	1734–1920	Luckor
Journal över lantbruket m.m.	1903–1927	
Järn- och Smidesjournal	1883–1927	
Kapitalbok	1860–1908	1776–1859, 1863, 1865–1870 se Leufstaarkivet
Kassabok	1811–1935	
Kolbok	1906–1926	
Kolkladd	1879–1905	
Koncept Kapitalbok	1866–1878	Lucka 1873
Magasinslista	1873–1891	Luckor
Materialbok	1800–1930	Luckor
Materiallängd	1797–1799	
Memorial	1903–1942	
Midsommarförplägning	1913–1921	
Mjölkbok vid Holmsånger	1907–1923	
Mjölkbok vid Karlholms bruk	1903–1934	
MjölkJournal vid Holmsånger	1918–1923	
MjölkJournal vid Karlholm	1918–1929	Lucka 1924–1925
Mjölklista vid Finnerånger	1917–1918	
Månadsförslag	1900–1914	Luckor
Proviantbok	1845–1911	
Register över arbetare vid Karlholms sågverk	1915–1927	
Reskontra	1919–1938	
Sågningsjournal	1877–1934	Luckor
Timmerjournal	1926–1948	
Utgiftsbok	1847–1923	Luckor
Virkesjournal	1915	
Förteckning över handlingar i andra arkiv		
Anteckningar om bruket av Oskar Molin		KF:s arkiv

Avräkningsböcker	1813, 1820	Nordiska Museet
Handlingar	1725–1729	Riksarkivet, RA LA Kapsel 177
Handlingar	1725–1830	Leufstaarkivet, Korsnäs AB:s centralarkiv, Lövstabruk
Inventarier	1735–1829	Leufstaarkivet, Korsnäs AB:s centralarkiv, Lövstabruk
Kapitalböcker	1776–1799, 1801–1808, 1811–1859, 1863, 1865– 1870	Leufstaarkivet, Korsnäs AB:s centralarkiv, Lövstabruk

Serie B1- övriga handlingar

	Volym	Tid	Anmärkningar
Cirkulär	1	1785–1810	
Diversehandlingar	1	1872–1938	
Handlingar rörande hamnen och sjöfarten	1	1889–1939	
Handlingar rörande sågverket	1	1895–1932	
Kopiebrevböcker	1	1903–1916	
Minnesskrift, fotografier och handlingar av personlig art	1	1914	
Verifikationer	2	1886–1913	luckor 1888–1891, 1894– 1912
Åtkomsthandlingar, juridiska handlingar	2	1691–1923	

Källa: Karlholms bruksarkiv, ULA/12185, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning och arkivförteckning. Samtliga uppgifter har förtecknats av Lindblad. Volymantal har i serie A1 inte kunnat läggas till på grund av arkivförteckningens komplicerade struktur. Typerna av handlingar har ordnats om i korrekt bokstavsordning. Dock har serie B1 utförts av undertecknad utifrån arkivförteckningen.

Tabell 3- Karlholms AB:s arkiv

Karlholms AB:s arkiv, innehållsförteckning

ULA/12378
Karlholms AB

Innehållsförteckning

	Volym	Tid	Anmärkningar
A Protokoll			
A 1 Styrelseprotokoll	6	1937–1973	
A 2 Ledningsgruppens protokoll	3	1971–1980	
A 3 Företagsnämndens protokoll	5	1945–1978	
A 4 Övriga protokoll			
A 4 A Personalkommitténs protokoll	1	1978–1980	
A 4 B MBL- protokoll		1978–1980	Ingår i A 4 A:1
A 4 C Ledningsgruppen för basproduktionen		1978–1980	Ingår i A 4 A:1
A 4 D Kontaktgrupp nr 10. Förrådet		1959–1964	Ingår i A 3:2
B Utgående handlingar			
B 1 Bruksanvisningen	3	1972–1980	Personaltidning
C Diarier- finns ej			
D Register och liggare			
D 1 Order- och leveransböcker			
D 1 A Orderböcker	1	1940	fuktskadad, sanerad
D 1 B Leveransböcker	1	1941	fuktskadad, sanerad
D 2 Skeppningsjournaler	4	1941–1944	
D 3 Hamnjournaler	3	1954–1972	
D 4 Skiftjournaler	1	1940–1941	
D 5 Dag- och gästböcker			
D 5 A Dagböcker för Skogskontoret	1	1964–1970	
D 5 B Gästböcker	2	1961–1964, 1973–1983	Den senare volymen är fuktskadad
D 6 Register över ritningar	1	odat	fuktskadad, sanerad
D 7 Förteckning över motorer	1	1930-talet	
E Inkomna handlingar			
E 1 Korrespondens	23	1942–1984	fuktskadad, sanerad luckor
F Handlingar ordnade efter ämne			
F 1 Handlingar rörande personal			
F 1 A Handlingar rörande personal	16	1947–1981	fuktskadad, sanerad
F 1 B Handlingar rörande pensioner	11	1937–1980	

F 2 Handlingar rörande bostäder och fastigheter			
F 2 A Bostadsföreningen Karliten	3	1954–1985	
F 2 B Handlingar rörande fastigheter	5	1937–1985	
F 3 Handlingar rörande strategisk planering och strukturering	2	1956–1980	
F 4 Övriga ämnesordnade handlingar	8	1938–1982	
G Räkenskaper			
G 1 Bokslut	32	1938–1983	Ingår även i Ö 2:2
G 2 Huvudböcker	12	1938–1981	luckor 1943, 1947–1979
G 3 Sidoordnad Bokföring			
G 3 A Avlöningslistor	6	1943–1957	
G 3 B Lagerkort	1	1952–1961	
G 4 Grundbokföring			
G 4 A Kassaböcker	62	1937–1980	fuktskador, sanerad lucka 1950
G 4 B Dagböcker	2	1960–1983	lucka 1976–1981
G 4 C Memorialer	63	1949–1981	fuktskador, sanerad
G 4 D Kreditjournaler	10	1944–1948	
G 5 Verifikationer			
G 5 A Fakturor	5	1979, 1982	Inkommande och utgående fakturor
G 5 B Verifikationer till självkostnadsbokföringen	2	1952–1957	
G 6 Budget och kalkyler		1954–1979	
J Kartor och ritningar- se separat förteckning			
K Fotografier, spelfilm och ljudband			
K 1 Fotografier	1	ca 1960	
K 2 Spelfilm	1	1947, 1959	3 exemplar
K 3 Ljudband	1	1973	3 ljudband
Ö Övriga handlingar			
Ö 1 Tidningsklipp	4	1939–1984	fuktskador, delvis sanerade lucka 1961–1972
Ö 2 Mikrofilmade handlingar	7	1944–1977	

Källa: Karlholms AB: s arkiv, ULA/12378, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Uppgifter över volymantal, tidsintervall och anmärkningar har tillförts av undertecknad från arkivförteckningen.

Tabell 4- Vattholma bruksarkiv

Vattholma bruksarkiv, innehållsförteckning

ULA/11904.1

Innehållsförteckning för Vattholma bruksarkiv

Sign.	Serier	Volym	Tid
B 1	Kopieböcker m m	5	1875–1910
C 1	Diariéböcker, gratiällängder m m		1867–1939
D 1a	Specialer- allmän serie	28	1773–1939
D 1b	Specialer vid järnverk, gjuteri och mekanisk verkstad	7	1879–1932
D 2c			
[sic]	Arbetsliggare vid mekaniska verkstaden	4	1894–1935
D 3a	Ankomstböcker	11	1878–1938
D 3b	Avsändningsböcker	10	1878–1938
D 4	Materialböcker	4	1791–1940
D 5	Smidesrapporter från järnverket	5	1876–1904
D 6a	Gjutgodsrapporter från gjuteriet	2	1887–1909
D 6b	Gjutgodsbeställningsliggare	2	1892–1921
D 7a	Tegeljournaler	2	1889–1928
D 7b	Tegelbeställningsliggare	1	1875–1921
D 8a	Stångjärnsavsändningsböcker	se D8b:3	1860–1871
D 8b	Stångjärnsavvägningsböcker	3	1840–1873
D 9	Kollängder, kol- och malmkladdar	6	1824–1880
D 10a	Spannmålsböcker- spannmålsjournaler	3	1871–1938
D 10b	Förmalningsböcker	1	1917–1928
D 11	Liggare över järnvägsfrakter	1	1900–1905
D 12	Arkivförteckning	1	1984–1986
F 1	Handlingar rörande verksamheten, egendomarna m m	24	1798–1939
F 2	Ämnesordnade handlingar	59	1600t–1947
G 1a	Bruksböcker (huvud- och avräkningsböcker)	37	1703–1810
G 1b	Huvudböcker- äldre serie	4	1752–1770
G 1c	Huvudböcker- äldre serie- Länna masugn	3	1767–1784
G 1d	Kapitalböcker (huvudböcker)- yngre serie	66	1860–1925
G 1e	Koncept till kapitalbok	1	1916–1932
G 2	Bokslut	se G1e:1	1936–1938
G 3a	Avräkningsböcker- äldre serie	53	1704–1812
G 3b	Avräkningsböcker- yngre serie	52	1860–1925
G 3c	Avräkningskort	1	1835–1939
G 3d	Konceptavräkningsböcker- äldre serie	9	1811–1853

G 3e	Konceptavräkningsböcker- yngre serie	28	1880–1935
G 3f	Generalsammandrag över avräkningsböckerna	10	1867–1876
G 4	Inventarieböcker	10	1857–1907
G 5a	Journaler- äldre serie	2	1751–1754
G 5b	Journaler- yngre serie	46	1860–1934
G 5c	Konceptjournaler	3	1894–1915
G 6a	Kassaböcker- äldre serie	2	1770–1785
G 6b	Kassaböcker- yngre serie	24	1847–1925
G 6c	Övriga kassaböcker	1	1863–1913
G 6d	Kassakladdar	3	1892–1904
G 6e	Kassasammandrag m m	1	1860–1881
G 6f	Kassaförslag	1	1860–1867
G 7a	Kassa- och provianträskningar	59	1696–1810
G 7b	Kassa- och provianträskningar- Länna masugn	5	1765–1770
G 8a	Utgiftsböcker	1	1888–1890
G 8b	Utgiftskladdar	2	1854–1856
G 9	Månadsrapporter	2	1881–1898
G 10a	N.M. Höglunds Söner & Co:s järnräkning- med Vattholma bruk	2	1879–1902
G 10b	Utfärdade räkningar- liggare över utfärdade räkningar	4	1903–1939
G 10c	Smedernas räkningar	2	1873–1897
G 10d	Räkningar	4	1923–1939
	Räkenskapsböcker för Vattholma bruks		
G 11	lantgårdar	1	1902–1903
G 12	Magasinsböcker	18	1859–1877
G 13a	Dagsverksböcker- äldre serie	1	1757–1814
G 13b	Dagsverksböcker- yngre serie	69	1851–1939
G 13c	Dagsverksböcker för järnverket	6	1877–1897
G 13d	Dagsverksböcker för gjutare	1	1894–1908
G 13e	Dagsverksböcker för skogsarbetare	1	1923–1934
G 14a	Lönejournaler för mekaniska verkstaden	4	1920–1936
G 14b	Avlöningsrapportböcker för skogsarbetare m fl	4	1890–1936
G 14c	Personalens förtjänster vid Vattholma bruk	se C 1:1, G 15:66	1906–1939
G 15	Kassa- och bokföringsverifikationer	67	1866–1938

Källa: Vattholma bruksarkiv, ULA/11904.1, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Uppgifter över volymantal är tillförd innehållsförteckningen av undertecknad från arkivförteckningen.

Tabell 5- Vattholma bruks AB:s arkiv

Vattholma bruk AB:s arkiv, innehållsförteckning

ULA/11904.2

Innehållsförteckning för
Vattholma bruks AB:s arkiv

Sign.	Serier	Volym	Tid	Anmärkningar
D 1	Arkivförteckning		1984–1986	Se Vattholma bruks arkiv, volym D 12:1.
F 1a	Ämnesordnade handlingar		1873–1904	Se Vattholma bruks arkiv, serie F 1.
G 1	Huvudböcker	6	1874–1892	

Källa: Vattholma bruks AB:s arkiv, ULA/11904.2, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Uppgifter över volymantal är tillförd innehållsförteckningen av undertecknad från arkivförteckningen.

Tabell 6- Österby bruksarkiv

Österby bruksarkiv, innehållsförteckning

ULA/12205

Österby bruk

Innehållsförteckning	Volym	Tid	Anmärkningar
A Bruksräkenskaper			
A 1 Bruksböcker	1842	1629–1967	
A 2 Verifikationer			ej förtecknat
B Ämnesordnade handlingar			ej förtecknat
B 1 Handlingar rörande bruket	250	1443–1956	
B 2 Handlingar rörande gruvor			finns ej i förteckningen
B 3 Ugnsjournaler			finns ej i förteckningen
B 4 Österby brukshandel			finns ej i förteckningen
B 5 Lydinge gård			finns ej i förteckningen
C Korrespondens			
C 1 Brev till bruksförvaltare och brukspatroner	86	1605–1916	

C 2 Brev till brukspatron Per Adolf Tamm	14	1807–1855	
C 3 Kopieböcker	14	1870–1926	
C 4 Brev och order, äldre serie	120	1884–1910	serien i kapsel
C 5 Brev och order, yngre serie	273	1912–1950	luckor 1919, 1928, 1931 och 1943–1950
C 6 Beställningar	104	1915–1950	luckor 1920–1923, 1923–1927, 1928, 1930–1940 och 1940–1950
C 7 Fakturor	66	1916–1953	serien i kapsel
D Handlingar rörande Fagersta bruks AB, Österby			ej förtecknat
D 1 Administration	323	1867–1983	serien i kapsel
D 2 Ekonomi	260	1880–1983	serien i kapsel
D 3 Produktion	121	1882–1983	serien i kapsel
D 4 Marknadsföring	152	1901–1981	serien i kapsel
D 5 Forskning	17	1925–1971	
D 6 Personaltidningar			finns ej i förteckningen
D 7 Övriga handlingar			finns ej i förteckningen
E Mikrofilm, fotografier och negativ			ej förtecknat/finns ej i förteckningen
F Kartor och ritningar			se separat förteckning

Lindblads anmärkningar i serie A2, seriesignum B, D–F. Övriga är mina.

Källa: Österby bruksarkiv, ULA/12205, Landsarkivet i Uppsala, se innehållsförteckning. Uppgifter över volymantal, tidsintervall och anmärkningar är tillförda innehållsförteckningen av undertecknad från arkivförteckningen.